

PARTOS

TOEKOMST IN ONTWIKKELING

Visie op de rol van Nederlandse Ontwikkelingsorganisaties

Vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering van Vereniging Partos, 26 april 2011

inhoudsopgave

samenvatting	3
inleiding	5
1 Veranderende mondiale context	6
2 Gevolgen van Mondiale Veranderingen voor de Kerntaken van het Maatschappelijke Middenveld in Internationale Samenwerking	9
3 Consequenties voor Nederlandse Ontwikkelingsorganisaties	15
bijlage 1 Ledenlijst Partos	20
bijlage 2 De Istanbul Principles	22

samenvatting

Toekomst in ontwikkeling

Visie op de rol van Nederlandse ontwikkelingsorganisaties Branchevereniging Partos, april 2011

De wereld verandert snel en dat heeft gevolgen voor internationale samenwerking. Het is daarom van groot belang dat ontwikkelingsorganisaties reflecteren op hun rol. Daartoe hebben zij in Partos-verband een duidelijke visie op de toekomst geformuleerd, die op deze pagina is samengevat.

Voor Nederlandse ontwikkelingsorganisaties is Mondiale Ontwikkeling de centrale doelstelling: het streven naar een duurzame, rechtvaardige en vrije wereld zonder armoede. Wij werken op terreinen als mensenrechten, armoedebestrijding, humanitaire hulpverlening, maatschappijopbouw, mondiaal burgerschap en internationale lobby & advocacy. Internationale Samenwerking (IS) is de term die we gebruiken voor grensoverschrijdende samenwerking tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers, die op mondiale ontwikkeling is gericht. Ontwikkelingsorganisaties werken als geen ander gedreven door essentiële menselijke waarden en met een horizon die zich uitstrekt over verschillende generaties.

Mede dankzij inspanningen van ontwikkelingsorganisaties in de afgelopen decennia is er sprake van uiteenlopende hoopvolle ontwikkelingen in veel ontwikkelingslanden, zoals hoge economische groeicijfers, toenemende zelfredzaamheid en mondigheid, en een betere positie van groepen burgers. Er ontstaan nieuwe mondiale machtsverhoudingen en gelijkwaardigere relaties tussen staten in Noord en Zuid. Tegelijkertijd groeit de mondiale ongelijkheid tussen arm en rijk en blijven grote groepen mensen verstoken van ontwikkeling; momenteel leeft bijna een vijfde van de wereldbevolking onder de armoedegrens van \$1,25 (± €0,85) per dag.

Daarnaast hebben ontwikkelingen overal ter wereld een steeds sterkere invloed over grenzen heen. Internationale publieke goederen zoals grondstoffen, water, schone lucht, maar ook financiële stabiliteit en mensenrechten, komen door stijgende welvaart, klimaatveranderingen, conflicten en toename van de wereldbevolking extra onder druk te staan – in Noord zowel als Zuid. Internationale Samenwerking is daarmee niet alleen vanuit moreel oogpunt noodzakelijk, maar tevens onontkoombaar voor mondiale overleving op de lange termijn.

IS bevordert zowel duurzame, inclusieve economische ontwikkeling als sociale en politieke zelfredzaamheid, met een focus op het verbeteren van de omstandigheden van arme en onderdrukte mensen. Ook de internationale publieke goederen behoeven daarbij onze actieve aandacht. De kerntaken voor Nederlandse ontwikkelingsorganisaties liggen van daaruit – naast noodhulp – primair bij (1) het versterken van burgergroeperingen en van maatschappelijke ontwikkelingsprocessen in ontwikkelingslanden ten behoeve van de opbouw van vitale maatschappijen, en (2) het betrekken van alle maatschappelijke actoren (overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties, burgers) bij mondiale ontwikkeling.

Dit laatste kan door als bruggenbouwer actoren te verbinden maar ook door op te treden als waakhond waar actoren onvoldoende bijdragen aan ontwikkeling of ontwikkeling zelfs tegenwerken. Maatschappelijk verantwoord ondernemen en ontwikkelingsgerichte beleidscoherentie van overheden en multilaterale instellingen zijn hierbij belangrijke begrippen.

Maximale effectiviteit op lange termijn is ons uitgangspunt. Dat betekent dat we continu focussen op onze toegevoegde waarde. Deze kan worden gemaximaliseerd door verdere specialisatie, professionalisering, vraaggestuurdheid, uitwisseling, opbouw & toepassing van kennis, in duurzame en gelijkwaardige relaties met onze partners. Van groot belang is ook om te streven naar complementariteit aan en samenwerking met elkaar en met andere actoren zoals bedrijven, overheden en kleinschalige particuliere initiatieven. Consolidatie en structurele samenwerking waar mogelijk, vergroten zowel efficiënt gebruik van middelen als de effectiviteit van ons werk. Flexibiliteit in financiering van onze activiteiten maakt het beter mogelijk om in te spelen op veranderende situaties en nieuwe inzichten.

Nederlanders hebben IS altijd zeer breed ondersteund, ook financieel. Met name het werk van maatschappelijke ontwikkelingsorganisaties wordt breed gedragen, onder meer door donateurs en vrijwilligers. Het toegenomen bewustzijn van de wereld en de onderlinge afhankelijkheid vergroot de mogelijkheden om mensen te betrekken, op manieren die passen bij deze tijd. Tegelijkertijd worden burgers kritischer en hebben zij steeds vaker twijfels over de effectiviteit en de motieven van bestaande instituties. Realistische verwachtingen van IS zijn essentieel. Ontwikkelingsorganisaties moeten de wijze van communiceren aanpassen om deze betrokkenheid positief in te zetten en het draagvlak voor ons werk te versterken. Immers, meer dan ooit zijn alle burgers nodig om mondiale ontwikkeling te bereiken: niet alleen als achterban van ontwikkelingsorganisaties maar ook bijvoorbeeld als consumenten, beleggers of kiezers. Hierbij blijven de waarden van waaruit wij werken de kern van onze relatie met de maatschappij.

Inleiding

Partos is de branchevereniging van Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties (bijlage 1: ledenlijst). Lid van de vereniging zijn organisaties die als doel hebben een bijdrage te leveren aan mondiale ontwikkeling. Hieronder verstaan wij het streven naar een duurzame rechtvaardige en vrije wereld zonder armoede. De activiteiten die onze leden ondernemen om dit doel te bereiken, noemen we internationale samenwerking. Hierbij gaat het om grensoverschrijdende samenwerking tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers, gericht op mondiale ontwikkeling.

Partos heeft ruim honderd lidorganisaties. Deze organisaties zijn actief op terreinen als mensenrechten, armoedebestrijding, humanitaire hulpverlening, maatschappijopbouw, mondiaal burgerschap en internationale lobby & advocacy. Het totaal aantal medewerkers bij deze organisaties is rond de 4.000. In 2009 was de totale jaaromzet 1,4 miljard Euro. Financiering van de organisaties vindt plaats vanuit nationale overheden, de Europese Unie, vermogensfondsen, loterijen, bedrijven en particuliere donateurs.

Partos vindt het van belang om met enige regelmaat te reflecteren op de genoemde doelstellingen en de rol die Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties kunnen spelen. Actuele mondiale en maatschappelijke ontwikkelingen dagen ons hier extra toe uit. Vandaar deze gemeenschappelijke visie op de gevolgen van deze wereldwijde ontwikkelingen voor Nederlandse ontwikkelingsorganisaties. Deze geeft weer waar wij als Nederlandse ontwikkelingsorganisaties gezamenlijk voor staan en waar wij naartoe willen – elke organisatie op haar eigen wijze en vanuit haar eigen drijfveren.

De visie bestaat uit drie onderdelen:

1. Welke mondiale en maatschappelijke ontwikkelingen hebben invloed op internationale samenwerking?
2. Welke kerntaken vallen hieruit te destilleren voor maatschappelijke organisaties actief in mondiale ontwikkeling?
3. Wat zijn de specifieke consequenties van (1) en (2) voor de toekomstige focus en rollen van Nederlandse ontwikkelingsorganisaties?

Veranderende Mondiale Context

Ia Mondiale Ongelijkheid en Veranderende Machtverhoudingen

Mede dankzij de inspanningen op het gebied van internationale samenwerking de afgelopen decennia is een groot deel van de mensen en organisaties in klassieke ontwikkelingslanden in toenemende mate zelfredzaam geworden. Toch zorgen onevenredige inkomens- en machtsverhoudingen en onvrije samenlevingen ervoor dat grote groepen mensen nog steeds verstoken blijven van duurzame ontwikkeling. Momenteel leeft bijna een vijfde van de wereldbevolking van 6,9 miljard mensen onder de armoedegrens van \$1,25 (ong. 85 Eurocent) per dag. De helft van alle mensen ter wereld heeft \$2,50 per dag te besteden. Een miljard mensen lijdt honger, eveneens een miljard mensen is analfabeet. Twee miljard mensen hebben geen toegang tot elektriciteit. Deze mondiale ongelijkheid blijft groeien.

De toenemende kloof tussen rijk en arm bestaat steeds vaker binnen landen zelf. Het is niet meer per definitie zo dat arme mensen in arme landen wonen. Van de armste anderhalf miljard mensen ter wereld leeft inmiddels 72% in midden-inkomenslanden. Dit zijn vooral de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India, China) die economische flink groeien. Door hun opkomst ontstaan nieuwe mondiale machtscentra en wordt de positie van het Westen minder dominant. Ook vormen staatsgrenzen niet langer het vanzelfsprekende uitgangspunt en worden regio's en grensoverschrijdende netwerken steeds sterker.

We leven bovendien in een wereld met een aanhoudend groeiende bevolking. Berekeningen van de VN geven aan dat er in 2020 7,7 miljard mensen op deze wereld zullen zijn. In 2050 zullen het er zelfs 9,2 miljard zijn. Met name niet-Westerse landen krijgen te maken met deze bevolkingsgroei. Daarom stijgt vooral daar voor grote groepen mensen de druk op de toegang tot basisdiensten (zoals gezondheidszorg) en basale bestaansmiddelen (zoals inkomen en voedsel) en op de fysieke omgeving.

Consequenties

Vanwege de mondiale ongelijkheid blijft de noodzaak tot internationale samenwerking bestaan. Binnen de nieuwe mondiale verhoudingen kan internationale samenwerking niet meer uitgaan van het klassieke idee van het hulpgevend Noorden en het hulpontvangende Zuiden. Ook kunnen we niet alleen meer spreken van ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Tegenwoordig staan gelijkwaardigheid en volwassen relaties tussen landen centraal. In Internationale samenwerking speelt de invloed van opkomende landen en het belang van regio's een steeds grotere rol. Daarbij komt de focus meer te liggen op het steunen van groepen arme mensen in plaats van arme landen. In ons werk is hun eigen vraag het uitgangspunt.

Ib Toenemende Mondiale Interdependentie

De mondialisering van bijna elk aspect van het leven maakt dat mensen meer dan ooit wederzijds afhankelijk zijn. De wereld is één maatschappelijk systeem, parallel aan het ecosysteem: alles heeft invloed op alles. Ontwikkelingen waar ook ter wereld worden steeds sterker beïnvloed van buiten. Tegelijkertijd hebben deze ontwikkelingen niet alleen invloed op mensen ter plekke, maar vaker ook over de grenzen heen. Daarmee hebben ze dus ook consequenties voor ons in het Westen. Door de sterk toegenomen mobiliteit neemt bijvoorbeeld het risico toe dat een slechte gezondheid van mensen in een bepaalde regio leidt tot wereldwijde epidemieën. Ook stijgende welvaart, klimaatveranderingen en aanhoudende groei van de wereldbevolking, zorgen voor meer druk op internationale publieke goederen, zoals biodiversiteit, grondstoffen, water, schone lucht, maar ook financiële stabiliteit.

Consequenties

Morele waarden blijven een belangrijk motief voor het streven naar mondiale ontwikkeling. Daarbij komt dat belangen elders steeds meer gedeelde belangen worden. Dit betekent niet alleen dat er bij meer ontwikkeling meer valt te ruilen voor iedereen. Ook gaat het verder dan alleen de notie dat ontwikkeling internationale rust en stabiliteit met zich meebrengt, bijvoorbeeld door minder migratie en infectieziektes. Het betekent vooral dat internationale samenwerking onontkoombaar is geworden voor mondiale overleving op langere termijn. Wereldwijd delen we namelijk de afhankelijkheid van internationale publieke goederen.

Ic Betrokkenheid en Twijfel, Nieuwe Organisatievormen

Nederland is van oudsher een land dat is opgebouwd vanuit het maatschappelijk middenveld. Maatschappelijke organisaties zijn bewegingen die door maatschappelijk betrokken burgers tot stand zijn gekomen. Met hun mandaat werken ontwikkelingsorganisaties al jaren samen aan resultaten in ontwikkeling, gedreven door morele motieven maar ook steeds vaker vanuit mondiaal gedeelde belangen. Uit onderzoek, bijvoorbeeld van NCDO, blijkt ook steeds weer dat het merendeel van de Nederlandse burgers voorstander is en blijft van internationale samenwerking. Bovendien toont Geven in Nederland een stijgende lijn in wat Nederlandse huishoudens geven aan internationale hulp via Nederlandse ontwikkelingsorganisaties. In 2009 schonk zo'n 45% van de Nederlandse huishoudens aan doelen op het gebied van 'internationale hulp'. Het gemiddelde bedrag dat werd gedoneerd was € 87,-. Met overige giften, goededoelenloterijen, fondsen, bedrijven en nalatenschappen daarbij opgeteld, werd in 2009 een totaalbedrag van 572 miljoen aan particulier geld aan internationale hulp gegeven. Dit is een stijging ten aanzien van 1997 (229 mln.) 2003 (469 mln.) en 2007 (545 mln.).

De grote betrokkenheid bij anderen in de wereld wordt extra gevoed doordat de wereld kleiner wordt. Burgers komen steeds meer in contact met ontwikkelingen wereldwijd, als consument, investeerder, reiziger, werknemer of werkgever en worden zich als gevolg daarvan ook steeds bewuster van de consequenties van hun keuzes. De behoefte van Nederlanders om een serieuze rol te spelen in interna-

tionale samenwerking blijft dan ook bestaan. Sterker, vele burgers willen zelf graag meer betrokken worden in de samenwerking en er zelf onderdeel van uitmaken. Dit uit zich ook in het aantal particuliere initiatieven dat in de laatste jaren significant is gegroeid en waarvan er inmiddels vele duizenden zijn in Nederland.

Dit eigen initiatief past in een algemene trend. Waar mensen vroeger vaker blind vertrouwden op instituties en organisaties, is in de loop der jaren de vraag naar uitleg en vervolgens bewijs van activiteiten en resultaten gestegen. De volgende stap daarin is dat mensen in feite die resultaten zelf willen beleven. Burgers zijn kritischer geworden en hebben, ondanks of wellicht juist vanwege hun toenemende betrokkenheid, steeds vaker twijfels over de effectiviteit en de motieven van bestaande instituties - in het bijzonder in die van professionele ontwikkelingsorganisaties en van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Hun vertrouwen in ons werk is daarbij enerzijds afgenomen doordat het in hun beleving niet altijd voldoende resultaat oplevert, maar anderzijds ook doordat onze toenemende focus op professionaliteit de afstand tussen onze en hun ideële motivatie en onze activiteiten heeft vergroot.

Dit is deels versterkt door de wijze van communicatie waarmee we als organisaties mensen vragen om ons werk te steunen. Die is niet altijd representatief voor wat we echt doen en creëert of ondersteunt een verkeerd beeld wat men van ons werk mag verwachten. Ondanks dat inmiddels veel verbetering op dit terrein is geboekt, roept deze wijze van communiceren nog te vaak een beeld op dat internationale samenwerking eenvoudig is, altijd resultaat heeft, en daarmee in korte tijd de armoede uit de wereld zou kunnen helpen. Die communicatiewijze is mede een gevolg van de continue en toegenomen druk om financiële middelen te werven onder het publiek, dat zelf kritischer en mondiger is geworden en vraagt om snelle concrete resultaten.

Een laatste algemene trend die we in dit verband willen noemen, is dat burgers minder gauw aansluiting zoeken bij organisaties in hun klassieke vorm. Zij verbinden zich minder vaak levenslang aan één instituut, maar kiezen ad-hoc wat hun op dat moment het beste uitkomt. Daarbij organiseren zij zich steeds vaker in netwerkgemeenschappen die steeds meer op persoonlijke relaties gebaseerd zijn. Internet en de sociale media spelen hierbij uiteraard een belangrijke rol.

Consequenties

De band tussen de professionele ontwikkelingsbranche en de Nederlandse samenleving verandert. Juist door de kleiner geworden wereld en de 'ontdekking' van gedeelde belangen, naast de blijvende morele motieven waar we allen door gedreven worden, zijn er meer dan ooit kansen om mensen en organisaties te betrekken bij mondiale ontwikkeling. We zijn als middenveld al volop bezig om banden met burgers te vernieuwen. Steeds meer creëren we mogelijkheden voor burgers om zelf betrokken te worden bij ontwikkelingsprocessen. In hybride, participatieve, transparante en persoonlijke organisatie- en informatievormen geven we ze de mogelijkheid zich te informeren en te participeren. Internet biedt daarbij steeds weer nieuwe kansen. Naast de nog steeds zeer aanzienlijke groep vaste donateurs, houden we ook rekening met burgers die zichzelf steeds vaker organiseren in losere netwerkgemeenschappen rond thema's die hun op dat moment na aan het hart liggen. Het is hierbij van groot belang dat organisaties blijven focussen op effectiviteit, zowel in hun eigen denken en doen als in de communicatie over hun werk. Daarop gaat paragraaf 3c nader in.

2 Gevolgen van Mondiale Veranderingen voor de Kerntaken van het Maatschappelijke Middenveld in Internationale Samenwerking

Veel ontwikkelingslanden worden, naast interne problemen zoals etnische conflicten of leiders die niet uit zijn op de ontwikkeling van hun gehele land, beïnvloed door uiteenlopende externe omstandigheden die belemmerend kunnen werken bij hun ontwikkeling. Hierbij valt te denken aan oneerlijke wereldhandel, belastingontwijking door multinationals, fluctuerende voedsel- en grondstofprijzen op de wereldmarkt, stringente intellectuele eigendomsrechten, klimaatverandering, financiële instabiliteit en ontwikkelingsbelemmerend migratiebeleid. Ondanks een veelheid aan successen die ontwikkelingsorganisaties in de loop der jaren op deze gebieden hebben geboekt, worden veel ontwikkelingskansen hier nog steeds door tegengehouden. Internationale samenwerking op al deze terreinen blijft dus hard nodig.

Voor blijvende mondiale ontwikkeling is het van belang dat internationale samenwerking zowel duurzame, inclusieve economische ontwikkeling als sociale en politieke zelfredzaamheid bevordert. IS biedt kansen voor deze ontwikkeling en is gericht op het wegnemen van interne, maar zeker ook externe belemmeringen voor mondiale ontwikkeling. Intern gezien is het scheppen van werkgelegenheid bijvoorbeeld zeer belangrijk. Extern zijn politieke afspraken van groot belang, zo is het noodzakelijk dat er internationale politieke afspraken komen over grensoverschrijdende publieke goederen die bijdragen aan ontwikkeling en waarvan iedereen zou moeten kunnen profiteren. De focus hierbij ligt op het direct of indirect verbeteren van economische, ecologische en sociale omstandigheden van arme en onderdrukte mensen. Hun belang staat voorop. Anders bestaat het gevaar dat onder de noemer van internationale samenwerking interventies worden uitgevoerd waarvan deze mensen niet meeprofiten. Een voorbeeld hiervan is het stimuleren van bedrijvigheid van westerse ondernemingen in ontwikkelingslanden, die gebruik maken van kinderarbeid, of handelsafspraken waarvan vooral Westerse partijen profiteren. Aangezien mondiale ontwikkeling vaak gepaard gaat met strijd, kan 'eerlijk' soms dus ook protectionisme betekenen of zelfs bevoordeling van arme groepen boven andere groepen mensen. Door de gerichtheid op duurzame mondiale ontwikkeling, onderscheidt Internationale Samenwerking zich van internationale activiteiten en overeenkomsten die geen rekening houden met het belang van arme en onderdrukte mensen.

Juist de toegenomen onderlinge verbondenheid van mensen wereldwijd noodzaakt eenieder – en niet alleen groepen die streven naar mondiale ontwikkeling – tot structurele inzet voor een duurzame en rechtvaardige wereld. Naast morele overwegingen, vormen ook gedeelde belangen hier de basis voor. Internationale samenwerking is de verantwoordelijkheid van overheden, bedrijfsleven, particuliere organisaties én individuen. IS kan alleen succesvol zijn door samenwerking, betrokkenheid, complementariteit en harmonisatie van alle maatschappelijke actoren en

beleidsterreinen. Ieder heeft zijn eigen drijfveren en toegevoegde waarde en speelt daarom zijn eigen rol (zie de hierna volgende alinea's). Ideaaltypisch zou 'internationale samenwerking' als begrip zelfs kunnen verdwijnen wanneer het beleid bij overheden en bedrijven op alle terreinen zou zijn afgestemd ten bate van duurzame ontwikkeling – denk bijvoorbeeld aan duurzame bedrijvigheid en een eerlijk belastingstelsel.

De drijfveren en toegevoegde waarde van de staat zijn gebaseerd op haar hoofdtaken. In het algemeen zijn deze het genereren van veiligheid; het innen van belasting; het faciliteren van infrastructuur; toegang tot, standaardisering en kwaliteit van basisdiensten; het maken, controleren en uitvoeren van wetten en regels. Voor de Nederlandse staat in het bijzonder betekent dit dat ze verplicht is tot internationale samenwerking. Dit is ze niet alleen op eigen initiatief met het oog op de veiligheid van haar eigen burgers, maar ook omdat ze gebonden is aan wetten en regels. Zo vereist de grondwet bijvoorbeeld dat Nederland de internationale rechtsorde bevordert. Het VN-verdrag over het recht op ontwikkeling stelt het verplicht via internationale samenwerking te streven naar mondiale ontwikkeling.

De hoofddoelen van het bedrijfsleven zijn winst en groei. Voor mondiale ontwikkeling zijn groei en economische ontwikkeling noodzakelijk. Bedrijven hebben dan ook een essentiële positie binnen mondiale ontwikkeling. Zoals bekend zijn er uitwassen: bedrijven die bijvoorbeeld arbeiders of zelfs kinderen uitbuiten met lage lonen onder ongezonde omstandigheden en/of het milieu ernstig vervuilen. Maar in het algemeen staan de doelstellingen van het bedrijfsleven niet haaks op mondiale ontwikkeling. Vanuit het eigen langetermijnbelang leggen bedrijven zich steeds meer toe op duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het maatschappelijk middenveld, de sfeer waar onze organisaties onder vallen, bestaat uit georganiseerde groepen burgers, zoals ngo's, burgerbewegingen, vakbonden en religieuze organisaties. We beogen betrokkenheid bij relevante politieke en economische beslissingen. Door onze historische kennis van samenlevingen, flexibiliteit en dynamiek, netwerken in alle haarvaten van samenlevingen en sterk gevoelde waarden, zijn we als maatschappelijk middenveld de meest aangewezen speler om burgers te betrekken bij maatschappelijke activiteiten en veranderingen. Ook zijn we als geen ander in staat te werken vanuit een inter-generatie focus, waar overheden en bedrijven in principe een veel kortere horizon hebben. Met het mandaat van onze achterbannen, zetten wij ons met bezieling in om onrechtvaardigheid, onvrijheid en armoede structureel tegen te gaan. Vanwege het feit dat we als middenveldorganisaties voortkomen uit initiatieven van burgers, zijn we meer waardedegeven dan overheden. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de waarden en principes die terugkomen in het Earth Charter¹ en de Istanbul Principles for CSO Development Effectiveness², waaronder rechtvaardigheid, duurzaamheid, solidariteit, respect voor mensenrechten, sociale gelijkheid, transparantie en accountability.

¹ De vier principes van het Earth Charter zijn: I. Respect en zorg voor alle levensvormen; II. Ecologische integriteit; III. Sociale en economische rechtvaardigheid; IV. Democratie, geweldloosheid en vrede.

² Zie bijlage 2 voor de omschrijving van de Istanbul Principles

Ontwikkelingsorganisaties in het bijzonder hebben de taak om overheden en bedrijven aan te spreken als blijkt dat bepaalde groepen niet profiteren van overheidsdiensten of economische ontwikkeling.

Hoe verschillend hun doelstellingen ook zijn, op het gebied van internationale samenwerking kunnen overheden, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld niet los van elkaar opereren. Bovendien kunnen ze niet zonder het mandaat van burgers, die ieder voor zich eigen motieven hebben aangaande internationale samenwerking, bijvoorbeeld als consument, werknemer of activist. Zo zijn de overheid en het middenveld voor inkomsten afhankelijk van economische ontwikkeling en zijn gezonde, vrije en opgeleide burgers essentieel voor een goed functionerende overheid en bedrijfsleven. Sterker, noch markten, noch overheden kunnen in hun eentje de vele uitdagingen oplossen waar internationale samenwerking voor staat. Burgers zouden dan ook de hoofdrolspelers in veranderingsprocessen moeten zijn. Om die reden is mondiaal burgerschap essentieel voor mondiale ontwikkeling.

De uitdaging is om in beginsel alle actoren hun waarde te laten en ze daar bij elkaar te brengen waar hun intrinsieke doelstellingen in lijn (kunnen) zijn met ontwikkelingsdoelen. Dat is vooral een opdracht voor ontwikkelingsorganisaties en overheden, die als hoofddoel mondiale ontwikkeling hebben. De taken van maatschappelijke ontwikkelingsorganisaties (zowel hier als daar) kunnen in algemene zin worden samengevat als volgt: Enerzijds het begeleiden en versterken van maatschappelijke ontwikkelingsprocessen in ontwikkelingslanden en anderzijds het stimuleren van zoveel mogelijk andere actoren (zowel hier als daar) om bij te dragen aan mondiale ontwikkeling. Deze taken worden onder 2a en 2b hierna verder uitgewerkt. De concrete rol die Nederlandse ontwikkelingsorganisaties in deze context zouden kunnen spelen, komt vervolgens in paragraaf 3 aan de orde.

2a Versterken van Maatschappelijke Ontwikkelingsprocessen in Ontwikkelingslanden

In haar rapport *Minder pretentie, meer ambitie* maakt de WRR een te summiere analyse van de rol en betekenis van het maatschappelijk middenveld binnen ontwikkelingssamenwerking. Dat is jammer, want juist maatschappelijke organisaties spelen een belangrijke rol bij de opbouw van vitale maatschappijen in ontwikkelingslanden. We kunnen burgers helpen om mondig, weerbaar en maatschappelijk bewust te worden en hen betrekken bij (inter-)nationale politieke en economische beslissingen.

Ontwikkeling gaat altijd gepaard met belangenstrijd. Burgers zijn weliswaar bijna overall gelijk voor de wet, maar de praktijk is vaak anders. Met name in ontwikkelingslanden komt veel ongelijkheid voor, bijvoorbeeld op basis van sociale klassen, etniciteit, taal en gender. Het lokale en mondiale maatschappelijk middenveld heeft dan ook een belangrijke taak in het doorbreken van onrechtvaardige machtsverschillen en in de emancipatie van achtergestelde groepen burgers in die landen, ten behoeve van een eerlijke verdeling van rechten, macht, welzijn en welvaart.

De eerste hoofdtaak van het middenveld, zowel hier als daar, is het versterken van maatschappelijke ontwikkelingsprocessen om lokale burgers in deze strijd te steunen. De problemen van deze burgers draaien vaak om zaken als toegang tot werk, voorzieningen en kennis, om armoede, kinderarbeid, mensenhandel of geweld. Lokale organisatieverbanden kunnen deze oorzaken identificeren en met relevante kennis en capaciteit deze burgers ondersteunen. Bijdragen vanuit breder actieve ontwikkelingsorganisaties met expertise op die terreinen kan hen daarbij helpen. Ontwikkelingsorganisaties zijn in deze context transitimanagers. Wanneer maatschappelijke processen vanaf de basis van samenlevingen worden begeleid kan een krachtig en representatief middenveld ontstaan, waardoor burgers de mogelijkheid krijgen besluitvormingsprocessen van staten en bedrijven te beïnvloeden. Deze inbedding in lokale maatschappijen is essentieel; het creëert een hefboomwerking en is een voorwaarde voor duurzaamheid. Het is dan ook van belang dat maatschappelijke ontwikkelingsorganisaties altijd burgerparticipatie stimuleren, in principe door burgerbewegingen te betrekken bij de interventies. Centraal staat het scheppen van een 'enabling environment' voor deelname van burgers; deze zal meestal gepaard gaan met training en/of kennisoverdracht ten behoeve van duurzame sociale inbedding van de interventies.

Een sterk maatschappelijk middenveld is in veel ontwikkelingslanden des te belangrijker, omdat machthebbers vaak weinig rekening houden met het algemene belang van hun land. Zij zijn vooral bezig met het veiligstellen van de belangen van een kleine elite. Een effectieve tegenmacht versterkt de informele controle op de macht en draagt bij aan democratische ontwikkeling. Het is dan ook positief dat het maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden de afgelopen jaren steeds sterker geworden is, mede door de steun van westerse ontwikkelingsorganisaties. Bovendien vervaagt het onderscheid tussen organisaties uit ontwikkelingslanden en uit meer ontwikkelde landen. Hulporganisaties in ontwikkelingslanden geven hun eigen bevolking bijvoorbeeld steeds meer de mogelijkheid projecten in eigen land te steunen. Het lokaal versterken van burgergroeperingen aldaar vindt dan ook in toenemende mate niet alleen plaats met steun vanuit het Westen, maar ook met hulp vanuit de ontwikkelingslanden zelf.

Hoe meer we ons richten op maatschappijversterking, des te meer neemt de rol van het maatschappelijke middenveld als financier en organisator van basisdiensten af. Dit is een logisch gevolg van de complementariteit met andere actoren. De eerste verantwoordelijkheid voor het (laten) bouwen van voorzieningen als ziekenhuizen en scholen komt dan weer te liggen bij de staat. De inbreng van maatschappelijke organisaties beperkt zich als gevolg hiervan tot het in staat stellen of aansporen van overheden om deze verantwoordelijkheid op zich te nemen. Onze organisaties kunnen wel altijd een rol spelen bij de kwaliteitsborging en toegankelijkheid van deze diensten. Alleen wanneer overheden falen in de dienstverlening, met name in zeer fragiele staten, of beredeneerd kan worden dat het werk – onder overheidsverantwoordelijkheid – beter kan worden uitbesteed, kunnen lokale maatschappelijke organisaties de echte uitvoering op zich nemen. Onze intentie zou moeten zijn om de prikkels voor overheidsverantwoordelijkheid niet weg te nemen.

Bij rampen zal het desalniettemin vaak voorkomen dat overheden niet de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de benodigde voorzieningen. Noodhulp door maatschappelijke organisaties blijft in zulke gevallen tijdelijk noodzakelijk, liefst wel in samenwerking met lokale partners. Coördinatie en afstemming met andere actoren in dezelfde omgeving is cruciaal. Hierbij gaat het niet alleen om samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, maar ook met lokale organisaties en internationale overheden. Ook noodhulp moet zoveel mogelijk inzetten op structurele ontwikkeling en zelfredzaamheid van de bevolking. Ontwikkelingen op het gebied van rampeninterventies dragen hieraan bij. Een voorbeeld hiervan is structurele rampenvoorbereiding, waarbij de lokale bevolking beter voorbereid is wanneer er een ramp plaatsvindt.

2b Betrekken van Maatschappelijke Actoren bij Mondiale Ontwikkeling

Doordat belangen meer en meer verweven raken, zal internationale samenwerking meer uitgaan van gezamenlijkheid en verbondenheid, en niet van mondiale tegenstellingen. Het maatschappelijk middenveld dat zich toelegt op internationale samenwerking, zal steeds meer samen met andere maatschappelijke actoren (hier zowel als daar) werken aan mondiale ontwikkeling. Deze taak kan op twee manieren vorm krijgen: enerzijds wanneer we met overheden, bedrijven, kennisinstituten en burgers samenwerken, en anderzijds wanneer we bevorderen dat die actoren zich voldoende richten op mondiale ontwikkeling. Deze vormen worden hieronder uitgewerkt.

Innovatieve bruggen bouwen voor mondiale ontwikkeling

Een kerntaak van het maatschappelijk middenveld is samenwerking met burgers, overheden, bedrijfsleven en kennisinstituten. Binnen internationale samenwerking gebeurt dit ook steeds meer. Die samenwerking kan bestaan uit het voeren van gesprekken of het deelnemen aan programma's waarbij de actoren een gezamenlijke strategie ontwikkelen vanuit het perspectief van de doelgroep. Het gaat dan om een samenwerking voor de lange termijn in hybride, complementaire netwerken. In dit soort samenwerkingsverbanden is de meerwaarde van maatschappelijke organisaties vooral de inbreng op het gebied van participatie van burgers. We kunnen stimuleren dat kennis en methoden rond dit onderwerp verder ontwikkeld worden. Ook kunnen we de politieke dimensie van gezamenlijke programma's mede vormgeven. In samenwerkingsrelaties met andere maatschappelijke actoren hebben we vanuit onze expertrol als transitie-manager een belangrijke taak in het inbrengen van innovatieve ideeën voor duurzame rechtvaardig mondiale ontwikkeling. Juist omdat bedrijven zeer veel invloed hebben op mondiale ontwikkeling is het essentieel dat ontwikkelingsorganisaties zich ook op hen richten. We kunnen bedrijven daarbij onze expertise en inzet aanbieden bij maatschappelijk verantwoord ondernemen. Maar ook kunnen we bijvoorbeeld innovatieve samenwerkingsrelaties initiëren – denk aan coöperatieve multi-stakeholderverbanden met bedrijven en andere maatschappelijke actoren. Hiertoe is het van belang dat we voortdurend nieuwe kennis genereren op dit terrein. Zo is bijvoorbeeld de verduurzaming en verbreding

van landbouw jarenlang gepropageerd maar ook daadwerkelijk geïmplementeerd door de inzet van ontwikkelingsorganisaties. Ook in samenwerkingsverbanden met overheden en bedrijven op het gebied van klimaat hebben ontwikkelingsorganisaties al veel resultaat geboekt.

Aansporen tot ontwikkelingsrelevant handelen

Een andere, zeer belangrijke, taak is dat maatschappelijke organisaties een publieke waakhond zijn voor andere sociale actoren, zoals overheden en bedrijven. Door onderzoek, voorlichting, lobby en campaigning. Maatschappelijke ontwikkelingen zijn afhankelijk van het doen en laten van overheden en bedrijven, veelal die in andere (meer ontwikkelde) landen. Op internationaal niveau staan gevestigde belangen de ontwikkeling van veel arme landen en regio's in de weg. Maatschappelijke organisaties kunnen dan onder de aandacht brengen welke gevolgen interventies hebben voor ontwikkeling. Ook kunnen we echte beleidssamenhang ten bate van ontwikkeling bepleiten, zodat keuzes op andere beleidsterreinen ontwikkelingsinterventies van overheden en bedrijven steunen en niet ondermijnen. Op die manier helpen middenveldorganisaties ook voorkomen dat de globalisering eenzijdig economisch wordt ingevuld.

In lijn met deze rol van publieke waakhond voor bedrijven en overheden, heeft het middenveld de taak wereldburgerschap ten behoeve van mondiale ontwikkeling te stimuleren. Gezien de groeiende mondiale interdependentie is het van belang dat iedere burger zich bewust wordt van het belang van internationale samenwerking en de rol die hij of zij daarbij kan spelen. Mondiaal burgerschap op individueel en op groepsniveau is immers essentieel voor mondiale ontwikkeling op wereldniveau. De taak voor IS-organisaties hierbij is primair om de effecten van dagelijks handelen op mondiale ontwikkeling inzichtelijk maken. Dit is niet hetzelfde als versterking van het draagvlak voor internationale samenwerking, maar het draagt er wel toe bij. Als burgers het verband weten te leggen tussen hun individuele keuzes en ontwikkelingsvraagstukken, wordt het voor organisaties die zich richten op wereldburgerschap ook beter mogelijk om die keuzes waar nodig ten positieve te beïnvloeden.

Parallel hieraan hebben middenveldorganisaties ook de taak om gezamenlijk mondiale burgerbewegingen op te bouwen en te versterken. Binnen deze bewegingen kunnen we hun kennis delen om de groeiende mondiale ongelijkheid tegen te gaan. De kracht van het maatschappelijk middenveld is om problemen in een specifiek land te verbinden met mondiale thema's. Onderwerpen die lokaal een rol spelen, zijn immers per definitie ook internationaal, of het nu gaat om klimaat, vrede en veiligheid, mensenrechten of vrouwen. In minder ontwikkelde landen kunnen burgerbewegingen de nodige inzichten en informatie verschaffen, zodat westerse burgers in eigen land en op internationaal niveau draagvlak kunnen creëren voor mondiale ontwikkeling. Deze burgerbewegingen stimuleren niet alleen mondiaal burgerschap, maar dragen ook bij aan de verdere rechtvaardige ontwikkeling van internationale publieke goederen. Bovendien bewaken we de impact van deze goederen op mondiale ontwikkeling.

3 Consequenties voor Nederlandse Ontwikkelingsorganisaties

Het streven van Nederlandse maatschappelijke IS-organisaties is om zoveel mogelijk effect te hebben op mondiale ontwikkeling. Daarom is het essentieel dat we in ons werk rekening houden met de hiervoor beschreven ontwikkelingen. Onderdeel 3 van dit visiedocument is daarop gericht.

3a Effectiviteit vanuit Toegevoegde Waarde

Het is essentieel dat we als Nederlandse ontwikkelingsorganisaties altijd blijven focussen op onze complementaire toegevoegde waarde binnen de omgeving waarin we werkzaam zijn en dat we leiderschap tonen in het ontwikkelen van werk op het gebied van rechtvaardigheid en duurzaamheid. Zodoende zullen we steeds op zoek gaan naar plekken waar wij duurzame rechtvaardige mondiale ontwikkeling vanuit onze expertise het beste kunnen stimuleren. Hierbij past ook dat indien we in bepaalde situaties geen meerwaarde (meer) hebben, we ons terugtrekken of partnerschappen aangaan met partijen die dat wel hebben. Deze focus in ons werk zal positieve gevolgen hebben voor onze resultaten en zal ons blijvend relevant houden voor organisaties in ontwikkelingsregio's, partners en donateurs. Qua werkterrein betekent het dat we ons primair toelagen op de in hoofdstuk 2 genoemde gebieden: het versterken van maatschappelijke ontwikkelingsprocessen in ontwikkelingslanden enerzijds, en anderzijds het als bruggenbouwers of als waakhond actief betrekken van maatschappelijke actoren bij mondiale ontwikkeling.

Toegang tot kennis en de juiste relaties zijn in een globaliserende wereld steeds belangrijker. Het ligt voor de hand dat Nederlandse ontwikkelingsorganisaties zich voor wat betreft kennisontwikkeling specialiseren op het gebied van maatschappijopbouw via lokale maatschappelijke groeperingen en organisatievormen. Nederland heeft altijd veel waarde gehecht aan het maatschappelijk middenveld, heeft dus een lang bestaand en breed ontwikkeld middenveld. Het denken over de betekenis en het werk van het maatschappelijk middenveld voor ontwikkeling is zowel in Nederland als internationaal echter nog onvoldoende ontwikkeld. Er zijn juist op dat gebied in Nederland binnen kennisinstututen en organisaties al wel goede aanzetten tot onderzoek gedaan. Dit betekent, zoals ook de WRR al aangaf in haar rapport Minder pretentie, meer ambitie, een unieke profileringskans voor ons. Het zou goed zijn wanneer ontwikkelingsorganisaties voortdurend samen met (Nederlandse) kenniscentra, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en bedrijven, lossere georganiseerde (virtuele) gemeenschappen en migranten, meer specifieke kennis zou ontwikkelen en uitwisselen over dit thema en investeren in de toepassing daarvan.

Zowel bij ons werk in ontwikkelingsregio's als bij de beleidsbeïnvloeding in het Westen staat de vraag van primaire stakeholders centraal. Om die te kunnen identificeren, zijn diagnostische contextanalyses nodig van regio's of landen, en in het

bijzonder van groeperingen in het maatschappelijk middenveld. Op basis daarvan kunnen we in nauw overleg met onze partnerorganisaties strategisch beredeneren met welke interventie we de meeste toegevoegde waarde bieden voor mondiale ontwikkeling. Vervolgens kunnen we met onze partners de nodige expertise ontwikkelen en inbrengen. Het is daarbij essentieel om kennis en inzicht te ontwikkelen over de rol die burgers spelen bij oplossingen en veranderingen. In paragraaf 2 staat uitgelegd waarom maatschappelijke organisaties hiertoe de beste aangewezen spelers zijn. Het doel is om betrokkenheid en zeggenschap te realiseren voor echte grassroots bewegingen in ontwikkelingsregio's, zodat die goed kunnen aansluiten bij lokale maatschappelijke ontwikkelingen. Hierbij is het van belang dat we er steeds voor blijven waken dat we bestaande processen binnen samenlevingen niet tegenwerken.

We zullen in dit licht altijd langdurige, gelijkwaardige relaties nastreven met strategische partners, die om dit goed te kunnen realiseren beperkt in aantal zullen zijn. Op die manier kunnen we gezamenlijk deskundigheid ontwikkelen van contexten en thema's waarbinnen onze partners actief zijn. Een methode om te kunnen werken aan deze relaties is het oprichten van fondsen, liefst in gemeenschappelijk beheer met partners, zodat financiële middelen voor een langere periode beschikbaar komen en partners meer directe zeggenschap over de bestedingen krijgen. Financiering zal dan niet alleen per project plaatsvinden en er zal genoeg tijd zijn om lokale initiatieven op te schalen. Zo kunnen we ook het probleem van bestedingsdruk vermijden.

Voor effectieve internationale samenwerking is het essentieel dat we tussen organisaties onderling en met andere actoren afstemming, harmonisatie en coördinatie laten plaatsvinden en dat beleid en uitvoering op een lijn komen. Dit is ook een kwestie van een effectieve onderlinge werkverdeling, of het nu gaat over thema's, regio's, landen, of ketens waarop we focussen. Ook is consolidatie en samenwerking nodig in de sector. We moeten ons daarbij afvragen in hoeverre de veelheid aan ontwikkelingsorganisaties ten goede komt aan de effectiviteit van ons werk. Vanuit dat perspectief kunnen organisaties zelf het initiatief nemen om te fuseren, of op zijn minst structureel samenwerken. Hiermee besparen we niet alleen kosten, maar kunnen we ook gezamenlijk onze toegevoegde waarde vergroten. Tegelijkertijd blijven we er wel voor waken dat we de diversiteit van onze achterban goed vertegenwoordigen.

We kunnen ons nut alleen vergroten als we steeds gericht zijn op evalueren, leren en implementeren van geleerde lessen, liefst in netwerken. Het is van belang dat we kunnen aantonen dat we voortdurend reflecteren op wat we beogen te doen, wat er daadwerkelijk gebeurt en welke lessen we implementeren in nieuwe programma's. Externe kwaliteitsstoetsing is hierbij van belang: deze draagt enerzijds bij aan de kwaliteit van het werk en bevordert anderzijds het vertrouwen van het publiek. Onderlinge samenhang en complementariteit tussen verschillende interventies zijn daarbij erg belangrijk. Onmisbaar zijn verder het streven naar resultaten op de lange termijn, het leren van fouten en mislukkingen en openheid hierover richting het publiek.

De kern van al ons denken is innovatie op basis van reflectie en kennis over thema's en regio's of landen. Daarbij is het van belang om afspraken te maken met onze financiers over de ruimte die we nodig hebben om dynamisch en innovatief te kunnen zijn, zodat we flexibel kunnen inspelen op veranderende omstandigheden en de ruimte hebben om fouten te maken en daarvan te leren. Het zou ons werk ten goede komen als we via onze partners snel zouden kunnen inspringen op ontwikkelingen in regio's en landen en daarmee zouden kunnen experimenteren. De mogelijkheid tot het afleggen van verantwoording over de grote lijn en de impact van onze interventies zou daarbij goed helpen. Vanwege de globaliserende wereld en het belang van vraaggestuurdheid in ons werk ligt het ook in de lijn der verwachting dat we complementaire financieringsstrategieën ontwikkelen. We kunnen ons bijvoorbeeld richten op beschikbare middelen in de BRIC-landen en in regio's of landen waar we werkzaam zijn.

3b Aanzetten tot Gezamenlijke Verantwoordelijkheid

Complementariteit is niet alleen een speerpunt voor ontwikkelingsorganisaties onderling, maar ook voor samenwerking met andere maatschappelijke actoren die actief zijn op het terrein van internationale samenwerking. Denk aan bedrijven, overheidsorganisaties maar ook bijvoorbeeld het particulier initiatief (PI). Dit zoeken naar aanvulling en samenwerking hoeft niet altijd harmonieus te verlopen. Bij ontwikkeling komt nu eenmaal ook belangenstrijd kijken. Maar in veel gevallen gaat het om belangen die alle actoren delen. We kunnen dan ook steeds benadrukken dat alle actoren een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om zich in te zetten voor mondiale ontwikkeling. Vraaggestuurdheid, ontwikkelingsrelevantie en de effectiviteit vanuit de ontwikkelingsdoelen zijn daarbij centrale uitgangspunten.

Zoals eerder aangegeven, kunnen juist wij bruggen bouwen tussen bedrijven, overheden en burgers. Het is positief wanneer we bij activiteiten in partnerlanden in contact treden met overheidspartners en bedrijven die op hetzelfde terrein werkzaam zijn. Als deze een contextanalyse hebben gemaakt, kunnen we daar gebruik van maken. Wanneer dat niet het geval is, is het goed als we zelf of samen met anderen een dergelijke analyse maken. Aan de hand daarvan kunnen we vervolgens onze toegevoegde waarde bepalen en bezien of en zo ja waar we zouden kunnen samenwerken. Om daarbinnen complementariteit te bereiken, werken we in multi-stakeholder initiatieven. Voor dergelijke inhoudelijke samenwerkingsverbanden is openheid van alle partijen van groot belang. De sector is daardoor kwetsbaar, maar dit is inherent aan de vernieuwingsprocessen die we proberen te stimuleren. Werkzaamheden waar we ons bijvoorbeeld op toeleggen zijn het bieden van hulp aan overheden bij de opbouw van sterke staatsinstituties die cruciaal zijn voor sociale en economische ontwikkeling. Ook kunnen we groeperingen in het middenveld mee laten werken aan de totstandkoming van nationale overheidsplannen op het gebied van armoedebestrijding. Maar eveneens valt te denken aan het scheppen van voorwaarden voor inclusieve groei door een dialoog aan te gaan met bedrijven en overheden over de ontwikkeling van regels voor fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en duurzame ketens, maar ook voor eigendomsrecht en handelsregisters.

We kunnen bovendien maatschappelijke actoren die zich nog onvoldoende bezighouden met mondiale ontwikkeling, stimuleren om beter rekening te houden met de ontwikkelingseffecten van hun handelen. Waar nodig spelen we daar een actieve rol als 'waakhond'. Het is daarbij van belang dat organisaties zelf informatie, kennis of contacten opdoen, zodat we die actoren goed geïnformeerd benaderen. Ook kunnen we maatschappelijke groeperingen helpen die hier lokaal actief in zijn en daar ondersteuning bij nodig hebben. Juist omdat ontwikkelingen in het Westen steeds meer invloed hebben op de positie van arme mensen zullen we ons ook steeds meer focussen op die ontwikkelingen hier. Dit speelt op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Maar ook coherentie van overheidsbeleid - ten bate van ontwikkeling is essentieel, op dat gebied is nog veel werk aan de winkel. Ontwikkelingsorganisaties kunnen een grote toegevoegde waarde hebben op deze terreinen, bijvoorbeeld door beleidsbeïnvloeding bij de G20 of G8, de WTO, Wereldbank, het IMF en de regionale ontwikkelingsbanken, de Europese Unie en de Verenigde Naties. Maar ook bij de Nederlandse overheid, bij multinationals – zowel hun hoofdkwartieren in het Westen als hun partners in ontwikkelingslanden.

Daarnaast is het van belang dat we ons in ons werk, meer dan nu gebeurt, toeleggen op de zorg voor internationale publieke goederen en de ontwikkelingsdimensie daarvan. We kunnen mondiale bewegingen aanzwengelen die de link leggen tussen lokale en globale realiteiten. Dit is van belang omdat er een vacuüm bestaat: enerzijds plegen internationale instituties op deze gebieden vooralsnog relatief zwakke interventies, anderzijds is er een groeiende behoefte aan global governance. Maatschappelijke organisaties kunnen dit vacuüm vullen, mits we strategieën ontwikkelen, keuzes maken en ons specialiseren. We kunnen ons bijvoorbeeld toeleggen op het tegengaan van de externe effecten van productie en handel, door bedrijven bewust te maken van het mondiale belang van water, energie en voedsel.

3c Informeren en Betrekken van de Maatschappij

De bestending en vernieuwing van de band met de maatschappij is essentieel, of het nu gaat om burgers als belastingbetalers, donateurs, consumenten of beleggers. Met hun mandaat werken we in gezamenlijkheid aan mondiale ontwikkeling.

Onze opdracht is om dit werk zo effectief mogelijk en met zoveel mogelijk resultaat te doen. Dat kan het beste door een professionele aanpak van ons werk, zoals eerder in deze paragraaf behandeld. We moeten ons echter realiseren dat deze focus op professionaliteit ook tot vervreemding bij de achterban kan leiden. Daarom is het van belang om in onze communicatie steeds de gedeelde waarden uit te blijven dragen en concrete aandacht te houden voor de situatie van de mensen daar, om wie het ons gaat. Mensen willen immers mensen helpen, en niet structuren. Onze bevlogenheid mag niet verloren lijken te gaan in professioneel jargon.

Ook is representatieve beeldvorming over internationale samenwerking (zowel ons eigen aandeel daarin als het geheel aan IS-activiteiten) een belangrijke taak voor Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties, juist omdat wij het meest zichtbare

deel van internationale samenwerking vormen (in vergelijking met het bilaterale en het multilaterale kanaal). Het is van belang ervoor te zorgen dat we in onze communicatie, met name die gericht op fondsenwerving, niet over-simplificeren en in lijn blijven met wat wel en niet van IS verwacht mag worden en op welke termijn. Het helpt niet als we pretenderen dat we in een keer alle wereldproblemen kunnen oplossen, het mag een stuk realistischer en daarmee vaak bescheidener.

Er zou daarbij meer aandacht mogen zijn voor het feit dat resultaten van ontwikkelingswerk vaak pas op de lange termijn zichtbaar zijn en dat veel andere terreinen ook invloed hebben op de resultaten. We kunnen bijvoorbeeld uitleggen dat ontwikkelingsgeld niet de enige geldstroom naar ontwikkelingslanden is: overboekingen van migranten en buitenlandse investeringen betekenen een aanzienlijk grotere instroom van kapitaal voor ontwikkelingslanden. Bovendien kunnen we duidelijk maken dat actoren op het gebied van internationale samenwerking ook investeren in bijvoorbeeld minder zichtbare sectorale steun en mondiale thema's. Ontwikkelingssamenwerking is altijd een 'opstap' en één interventie is nog geen alomvattende oplossing.

Nuanceren en transparantie, inclusief het eerlijk communiceren over complexiteit, mislukkingen en risico's, is van essentieel belang. Dit kan in eerste instantie tot meer kritiek leiden en waar die terecht is, moeten we dat als sector gezamenlijk erkennen en actief ter hand nemen. Waar echter de kritiek niet op feiten gebaseerd is, staan we eveneens gezamenlijk voor het werk dat wij of onze collega's doen.

Het is van belang dat we in lijn met bovenstaande en in overleg met andere actoren een weloverwogen gezamenlijke communicatiestrategie ontwikkelen. Op basis daarvan kunnen we proactief het publieke debat opzoeken in plaats van reactief te handelen steeds wanneer er kritiek klinkt. Dat publieke debat zou niet meer moeten gaan over de vraag of 'hulp' in zijn algemeenheid wel of niet helpt. In plaats daarvan zou het moeten draaien om de vraag welke interventies in welke omstandigheden bijdragen aan ontwikkeling. De communicatie zal ook steeds meer gaan over de impact die ontwikkelingen in het Westen hebben op ontwikkelingslanden, aangezien deze van grote invloed zijn op mondiale ontwikkeling. In dit publieke en politieke debat over hulp, samenwerking en mondiale vraagstukken over en met overheden en bedrijven, kunnen ontwikkelingsorganisaties burgers uit ontwikkelingslanden direct of indirect een stem geven.

Zoals in 1c behandeld, is het essentieel dat we burgers zoveel mogelijk betrekken bij ons werk. Zij willen hun eigen oordeel vormen en hun eigen rol spelen in ontwikkelingen hier en daar. Inzicht geven in de ontwikkelingseffecten van het eigen handelen, biedt kansen om enerzijds het draagvlak voor Internationale Samenwerking te versterken, en anderzijds samen met burgers duurzame ontwikkeling te versnellen. Daarom zoeken effectieve ontwikkelingsorganisaties constant naar manieren om burgers daadwerkelijk te betrekken en om met hen samen te werken aan een open mondiale samenleving. Nieuwe informatie- en communicatietechnologieën en -concepten kunnen daarbij helpen.

bijlage I

Partos Ledenlijst

I% club	ICCO
ADRA	ICDI
Aflatoun (St. Child Savings International)	ICS
Agri-ProFocus	IICD
AKVO	IKV/Pax Christi
AMREF Flying Doctors	ILEIA
Aqua for All	IUCN Nederlands Comite
AWEPA	Jeugd en Kinderzorg
Both ENDS	Kinderpostzegels Nederland, Stichting
Butterfly Works	KNCV Tuberculosefonds
CARE Nederland	Landelijk Beraad Stedenbanden
Centre for Safety and Development	Nederland - Nicaragua (LBSNN)
Child Helpline International	Leger des Heils
CILC	Leprastichting
Connect International, Stichting	Liliane Fonds
Cordaid	Mama Cash
Dance4life	Medisch Comité Nederland-Vietnam
DCDD	Melania Ontwikkelingssamenwerking,
Defence for Children	Stichting
DOEN , Stichting	Mensen met een Missie
Dokters van de Wereld	MIVA/OneMen
Dorcas Aid International	NCDO
Edukans	Nederlands Centrum voor Inheemse
ETC Foundation	Volken
European Journalism Centre	Nederlands Helsinki Comité
Evert Vermeer Stichting	NEDWORC, Vereniging
Fact Foundation	NiZa
Fairfood	Oikos
Female Cancer	Oxfam Novib
FOEI	Plan Nederland
Free Press Unlimited	Prisma
Fres	PSO
Gender and Water Alliance	Red een Kind, Stichting
Global Initiative on Psychiatry	RNTC
Global Village Media (OneWorld +	Rode Kruis, Het Nederlandse
Onze Wereld)	Rutgers/WPF
GPPAC Foundation	Save the Children Nederland
Habitat for Humanity	Seva Network Foundation
Heifer Nederland, Stichting	Share People
HIRDA	Simavi
Hivos	SNV
Home Plan	Solidaridad
I Plus Solutions	SOMO
IAHV	SOS-Kinderdorpen

SPARK
Stichting Humana People to people
STOP AIDS NOW
Terre des Hommes
Theatre Embassy
TODOS
Unicef
UTZ Certified
VSO Nederland
War Child
WECF

Wemos
Wereldkinderen
WereldOuders
Wereldwinkels, Landelijke vereniging
Wetlands international
Wilde Ganzen, stichting
Wo=Men
Woord en Daad
World Granny
World Vision Nederland
ZOA Vluchtelingen zorg

bijlage 2 De Istanbul Principles zoals vastgesteld door het Open Forum for CSO Development Effectiveness

Istanbul CSO Development Effectiveness Principles¹

Civil society organizations are a vibrant and essential feature in the democratic life of countries across the globe. CSOs collaborate with the full diversity of people and promote their rights. The essential characteristics of CSOs as distinct development actors – that they are voluntary, diverse, non-partisan, autonomous, non-violent, working and collaborating for change – are the foundation for the Istanbul principles for CSO development effectiveness. These principles guide the work and practices of civil society organizations in both peaceful and conflict situations, in different areas of work from grassroots to policy advocacy, and in a continuum from humanitarian emergencies to long-term development.

1. **Respect and promote human rights and social justice**
CSOs are effective as development actors when they ... develop and implement strategies, activities and practices that promote individual and collective human rights, including the right to development, with dignity, decent work, social justice and equity for all people.
2. **Embody gender equality and equity while promoting women and girls' rights**
CSOs are effective as development actors when they ... promote and practice development cooperation embodying gender equity, reflecting women's concerns and experience, while supporting women's efforts to realize their individual and collective rights, participating as fully empowered actors in the development process.
3. **Focus on people's empowerment, democratic ownership and participation**
CSOs are effective as development actors when they ... support the empowerment and inclusive participation of people to expand their democratic ownership over policies and development initiatives that affect their lives, with an emphasis on the poor and marginalized.
4. **Promote Environmental Sustainability**
CSOs are effective as development actors when they ... develop and implement priorities and approaches that promote environmental sustainability for present and future generations, including urgent responses to climate crises, with specific attention to the socio-economic, cultural and indigenous conditions for ecological integrity and justice.
5. **Practice transparency and accountability**
CSOs are effective as development actors when they ... demonstrate a sustained organizational commitment to transparency, multiple accountability, and integrity in their internal operations.
6. **Pursue equitable partnerships and solidarity**
CSOs are effective as development actors when they ... commit to transparent relationships with CSOs and other development actors, freely and as equals, based on shared development goals and values, mutual respect, trust, organizational autonomy, long-term accompaniment, solidarity and global citizenship.
7. **Create and share knowledge and commit to mutual learning**
CSOs are effective as development actors when they ... enhance the ways they learn from their experience, from other CSOs and development actors, integrating evidence from development practice and results, including the knowledge and wisdom of local and indigenous communities, strengthening innovation and their vision for the future they would like to see.
8. **Commit to realizing positive sustainable change**
CSOs are effective as development actors when they ... collaborate to realize sustainable outcomes and impacts of their development actions, focusing on results and conditions for lasting change for people, with special emphasis on poor and marginalized populations, ensuring an enduring legacy for present and future generations.

Guided by these Istanbul principles, CSOs are committed to take pro-active actions to improve and be fully accountable for their development practices. Equally important will be enabling policies and practices by all actors. Through actions consistent with these principles, donor and partner country governments demonstrate their Accra Agenda for Action pledge that they "share an interest in ensuring that CSO contributions to development reach their full potential". All governments have an obligation to uphold basic human rights – among others, the right to association, the right to assembly, and the freedom of expression. Together these are pre-conditions for effective development.

Istanbul, Turkey
 September 29, 2010

¹ **Please note**, the Istanbul Principles, as agreed at the Open Forum's Global Assembly in Istanbul, September 28-30, 2010, are the foundation of the Open Forum's Draft *International Framework on CSO Development Effectiveness*. These principles are further elaborated in Version 2 of this *Framework*, which is being updated and will be found on the Open Forum's web site, www.cso-effectiveness.org.